

Albina Nećak Lük

**Bralna pismenost v razmerah
jezikovnega neskladja med domom
in šolo**

Otroci priseljencev v vzgojno-
izobraževalnem procesu

Otroci, katerih materinščina ni slovenščina
(madžarščina, italijanščina, romščina)/

Bralna pismenost - predpogoj za razvoj drugih vrst pismenosti

- **Funkcionalna pismenost:** večina fleksibilnega branja raznovrstnega gradiva ter zmožnost uporabe s pomočjo branja pridobljenih informacij
- **Kulturna pismenost:** vsebine in znanja, ki so podlaga za smiselno interpretacijo besedila v posebnem (med)kulturnem kontekstu (v kontekstu lastne in druge kulture)
- **Kritična pismenost:** uvid v razporeditev moči in virov v družbi ter orodje za ustrezno vplivanje na družbeno dogajanje

Skupine dvojezičnih glede na okoliščine

Otroci iz vrst manjšin

- **pritisk** – močan zunanji (družbeni) pritisk in močan notranji v smeri razvoja dvojezičnosti, pogosto pa k dobremu znanju J2, torej večinskega jezika;
- **pripomočki** – podpora razvoju manjšinskega, pa tudi večinskega jezika ni vedno optimalna;
- **metode** – odvisno od programa (ohranitveni/ prehodni, jezikovna kopel ali potapljanje);
- **posledice** v primeru neuspeha so hude:
  - slabo znanje J2 = omejena socialna mobilnost
  - enojezičnost v večinskem jeziku pomeni izključenost in izgubo vezi z dediščino staršev in s sorodniki; problemi z identiteto, odtujenost, izkoreninjenost;
  - marsikdaj se zaradi slabe podlage v J1 težko naučijo J2 – poljezičnost.

Opismenjevanje v drugem jeziku

- Je tesno povezano z razvitostjo otrokove/učenčeve sporeazumevalne zmožnosti.

Zato je pomembno, da učitelj pozna in se zaveda povezav me J1 in J2 – glej točke od 1 do 4.

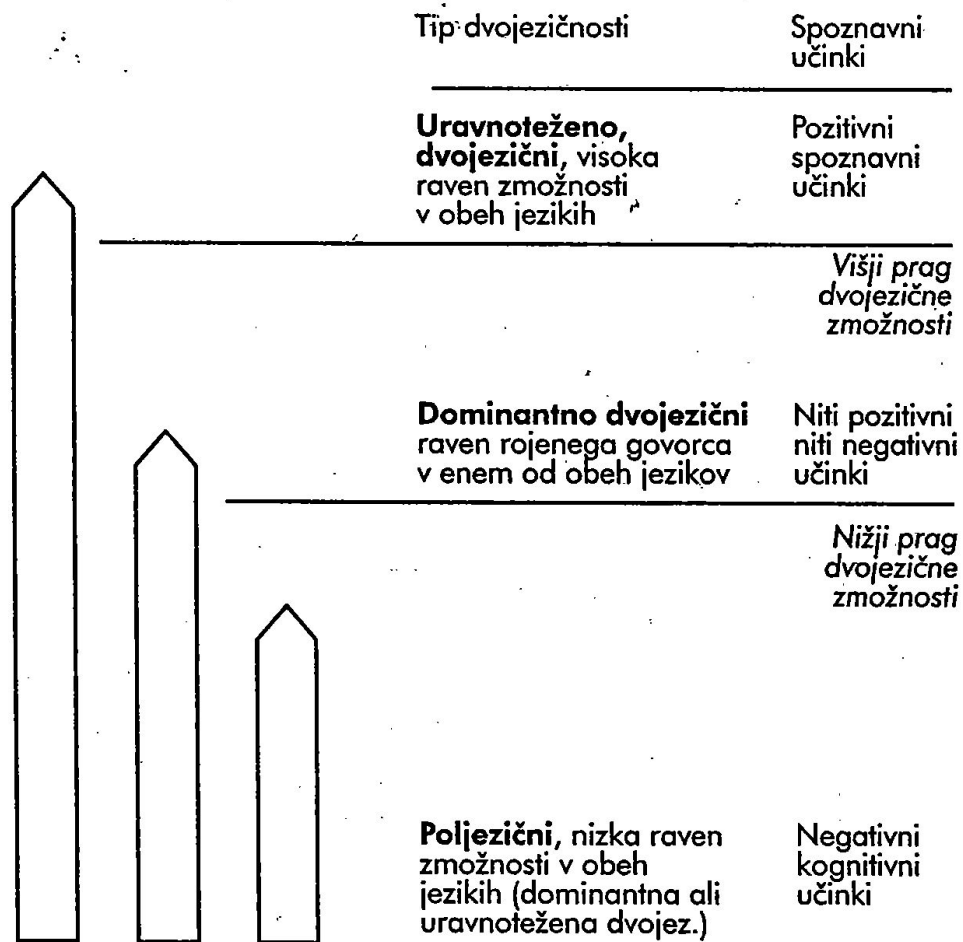
1. Poznavanje učenčeve J1 in J2 zmožnosti

Kontinuiran razvoj maternega jezika +
razvijanje drugega jezika

- - raven receptivne zmožnosti
- - raven produktivne zmožnosti

Hipoteza praga

- Povezava med sporazumevalno zmožnostjo v prvem in drugem jeziku ter spoznavnimi učinki

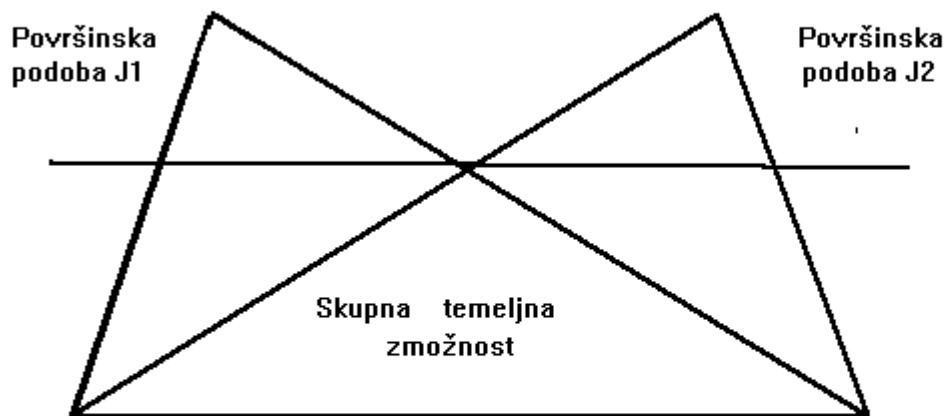

2. Jezikovni transfer – prenos pravil in struktur iz jezika v jezik

- Kakor jezikovna zmožnost se tudi s pismenostjo povezane zmožnosti prenašajo z enega jezika na drugega jezik
- To pomeni, da so v enem jeziku pridobljena znanja in veščine potencialno na razpolago v drugem.

Metafora "ledene gore" (Cummins 1984)

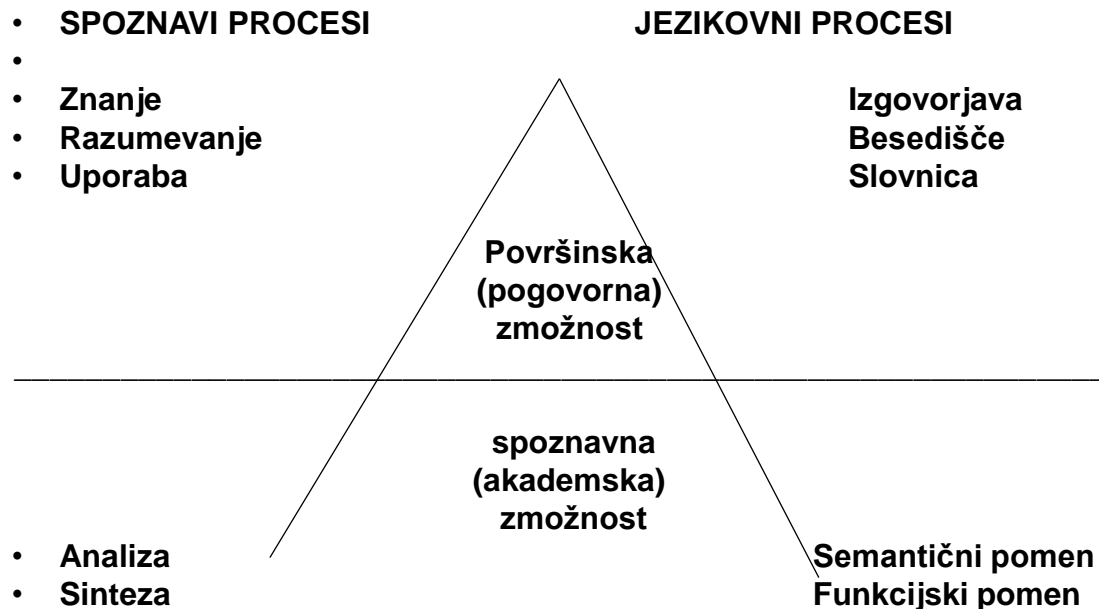

zmožnosti v J2 in sovisnost med jezikovnim in spoznavnim procesiranjem

- razmeroma hiter razvoj površinske (občevalne) zmožnosti:
tem hitreje, čim mlajši je učenec in čim bolj bogat je kontekst;
- dolgotrajen razvoj (do 5 let) globinske (analitične) zmožnosti, ki omogoča akademski napredek:
odvisno od razvitosti spoznavnih zmožnosti in/oz. starosti učenca.

Prikaz razmerij med vidiki kognitivnega in jezikovnega procesiranja (Cummins 1984)

Prikaz razmerij med vidiki kognitivnega in jezikovnega procesiranja glede na površinsko in globinsko obvladanje jezika (Cummins 1984)

4. Socialno psihološka podpora

- - usmerjanje stališč do priseljenskih in romskih otrok v razredni skupnosti in v širšem okolju (med starši)
- - spoznavanje in spoštovanje učenčevih kulturnih značilnosti in jezika

Premisleki ob načrtovanju opismenjevanja v J2

- Ali naj se opismenjevanje začne v prvem, učenčevem maternem jeziku
- ali v drugem jeziku, še zlasti če je J2 tudi učni jezik?
- Se naj opismenjevanje začne vzporedno v obeh jezikih?
- Kakšno raven jezikovne zmožnosti v drugem jeziku naj učenci dosežejo, preden se začnejo v tem jeziku opismenjevati?
- Kateri pristopi so primerni glede na tip programa?